

עיון הקורא

ש. י. עגנון

טור 1
 מלאו חמישים שנה מאז פתח ש. י. עגנון בשדה היצירה העברית. כידוע העברית היא שפת השירה ולא השירה בכללה, אלא של שירת הרגש, הליריקה. התרבות העברית אינה תרבות הסיפור, הפרוזה ואפילו לא תרבות הפואמה. מכאן ערכו הכפול של מר עגנון, המספר בהא הידיעה שבתרבות העברית רית התודעה, סוגים גדולי הפרוזאיקאים שלי בו לא היו מספרים. לא היה מספר מנדלי לא היה מספר א. נ. גנטיין. אנו מוכירים את הגדולים. מספר הוא עגנון. התרבות העברית החדשה, ראשיתה בגליציה (קרוחמל, ארטור) וגדולי נושאה לנגד עינינו הם ילידי גליציה: עגנון וטורמלכא. כנושא האסכולה הגליציאנית בתרבות העברית, שם עגנון את הרגש חזק על "הקליפה", לנו, "הרוסים" זרה הוא פולחן "הקליפה" הזוהר ברם, ב" מקרה של אמנות, אין לזלזל בלבוש.
 עגנון המספר הוא בעל שני נושאים מרי כויים: "בוציאין", שנתרבה וירושלים של מטה, ירושלים שבהותה. עגנון הוא משורר של העירה שנתרבה; יותר מזה עגנון הוא מקוננה של העירה. בנידון זה אין הבדל בין גדול המספרים שלנו, לבין גדול משוררנו טורמלכא; שניהם מקונני העירה, ביחס לעבר היהודי שבגלית מזרח-אירופה, עגנון הוא רומאנטיקן ורק רומאנטיקן. ביחס לה" הוה הישועי. עגנון הוא סאטיריקן, כשם ש" אריצבי הוא נביא הועם.
 היצירה של עגנון מהכה עדיין לחוקרה המעמיקה שטרם קם. אין עגנון עומד תחת סימן השאלה. הוא כבר קנה את מקומו ה" דאוגי לג' סמוך לארגון הקודש של היצירה ה" עברית. ברשימתנו החטופה, רצינו לעורר את תשומת לב הקוראים שלנו להופעה הכבי" רה של "התרבות העברית. עגנון הוכר בעולם שלנו. אכן עדיין זר הוא בשביל העולם ה" גדול. וכך לא אשמתו, אלא אשמת השפה העברית, הזרה לעולם הגויי התרבותי. אכן עגנון קיפח ע"י זה את עולמו הזה. אבל למרות זאת, עגנון הוא אחד הנאמנים ביותר לשפתו, שלא טמא עטו ביצירה בלועזית ואפילו לא בשפת "צ'רנוביץ"...

פרגאית של החוכן הנמרקאי הגדול, מכס ברוד, תלמידם של אחדיהעם, בובר, א. ד. גורדון בהלכות ציון, שרת ברומן זה את הציונות המדינית דווקא. פי היוצר לא יכול היה לעקם את הכתובים.

מכס ברוד הוא הגה דעות, מספר, מלחין, ועדיין אין כל אלה סוף סוק לכל זכויותיו בתרבות. מכס ברוד הוא הגורם הראשי ל" הערצתו, לפולחנו של קאפקה. מחוך ענוה עלאית, נהיה מכס ברוד בחזקת האקרמאן, הבוזול של קאפקה.

זה ט"ו שנה ומכס ברוד יושב אתנו בברו פו כאן בארץ. ולא רק בגופו. אבל נדמה לנו שהוא עג עוגה מסביב לעצמו. רבות עושה הסייג של השפה. לעת-זיקנה קשה לרכוש את השפה העברית עד כדי יצירה. מכס ברוד נשתמש מלהביע דעתו על הבעיות המסעירות אותנו או על אלה הצריכות להסיי ציונו.

יהושע פרידמן ז"ל

מלאו עשרים שנה למותו. פה ושם נזכר שבו זה בשורות ספורות בעתון זה או אחר. זכות אבות לו ליהושע פרידמן. אכיו היה מוהאיקי חובבי ציון ובעל "הצופה". הטוב שבעתונים העבריים, שהופיע בוורשה לפני חמישים שנה. מבית אבא ינק יהושע פרידמן את מסירותו לעברית ולציונות. מיד עם תום המלחמה "הראשונה", קמה בליטא רשת של בתי ספר עבריים. יהושע פרידמן חפש מקום מרכזי ברשת בתי ספר אלה, בתור מנהל הי גימנסיה בעיר וילקובישקי. יחו עם זאת היה יהושע פרידמן פעיל בחוגי הנוער ה" ציוני. שהפירוד טרם החל לאכול כל חלקה טובה בתוכו. כבעל השכלה קלאסיקאית, ו" כנפש פיוטית מלא יהושע פרידמן תפקיד חלוצי בהרקת יסיפיתו של יפת לאהלי שם. הדבר היה בשנות הפעילות המו"לית של שטיבל ז"ל. שטיבל הרבה בהוצאת ספרי תר" גום, בפעולת התרגומים הקלאסיקאים פעל יהושע פרידמן שכמ אחד עם ששרניחובסקי. האחרון מיוזני והראשון מלטינית.

כפישטות על נושא לא פשוט

ד"ר י. ה. ייבין אינו סופר סתם. ד"ר י. ה. ייבין הוא סופר לוחם. סיפור הועם שלנו נגד המשטר הקיים פורסם לפני למעלה מ" עשרים שנה. אנו מתכוונים, כמובן, ל"ירו" שלים מחכה". לפני חמישים אחרים פורסם קובץ הסיפורים "ממעונות אריות". ושוב ספר לוחם — קובץ סיפורים, הודן על נושא אחד. הנושא הוא המחלת. הפעם אין ייבין

מכס ברוד

מלאו שבעים שנה למכס ברוד, החי אתנו בארצנו מאז "מינכן"... ואין לדבר על מכס ברוד מבלי להתעכב על הסביבה הרוחנית ממנה גדל. אין לדבר על מכס ברוד מבלי

ערב המלחמה "הראשונה" התרכזו בפראג כמה צעירים, שהפשו בהקופה שבין שתי המלחמות מקום מרכזי בציבוריות הציונית במחשבה היהודית ובספרות היהודית בתכנה והגרמנית לפי לשונה. אנו מתכוונים למכס ברנד, פראנץ קאפקה, הוגו ברגמן, פליכס בלשט ועוד אחרים. חבורה נכבדה למדי. צעירי הים יהודים, בני טובים, ילידי פראג או ביהם בכלל, "וסטיוודן" כשרים שבכשרים, — היו עדים לניגודים האומיים בין הצ'כים לבין האשכנזים, לניגודים הגזעיים בין הסלבים לבין הגרמנים. אבותיהם, כמנהג יהודים בני גלותם, נספחו על הצד הזוהק ויהיו כביהם נושא הגרמניות הליברלית והפטריוטית ההר בסבורגאית. אבל עוד טרם קום עצמאות צ'כיה, הם כבר לא יכלו להיות נושאי הגרמניות בפראג, עיר עוז של הסלביאנופיליות. ומאידך, הם לא יכלו להיות צ'כים בני דת משה. אולי בשל דלות התרבות הצ'כית הז' מקורית לעומת הגרמנית, ואז נמצאה להם הברירה: לא גרמנים ולא צ'כים, אלא יהודים. הברירה הזאת מצאה חן בעיני הצ'כים, מא' חר' שהיא שללה סעו ניכר מהגרמנים. וגם לגרמנים היא נראתה אחר שהם הביטו בעין רעה על "התהירות" של הגרמניות... מ' כאן אסכולת פראג בציונות. אסכולה זו לא היתה לקביטורית, האסכולת ברלין נוסח "מיינקה" ו"יודישה רונזשאו", אבל הפרג' אים לא הגיעו לדרגה של ציונים מדיניים. לשם כך חסרה להם הגישפנקה של מאסא' דיקה. הם נשארו בחצי הדרך. רבניהם בציו' נות היו מרתין בובר מנה וא. ד. גורדון מנה. אם הראשון השפיע באופן בלתי אמצעי, הרי השני השפיע באמצעות מפרשיו.

אחד מראשוני ספריו של מכס ברנד, היה ספרו "עכומיות, נוצריות ויהדות", ספר זה מהווה חוליה בסטרי בובר, רוזנצווייג, בר' גמן — של "מחפשי אלוה" מצדם של מחוסרי אלוה, הטיפוסים בשביל מהלך המחשבה הז' גרמנית, הרואים באלוהים לא נושא אש דת, כמחפשינו באסכולה הרוסית של תלמידי דוסטובסקי וולאדמיר סולוביוב, אלה הם מחפשי אלוהים "אסטטיים", של "פיון-שמק' ריי".

עיקרו של מכס ברנד שהוא מספר. ובש' נים שבין שתי המלחמות היה גפוך הרומאן הביוגרפי-היסטורי, ואז נכתבו עיקרי ספריו ברנד: "דוד האובני", "דרכו של טיכו בראה" ולאחרי ישר להוסף את גאליליי, שנכתב אחר המלחמה השנייה אצלנו בחל-אביב. כסטריוט פראגאי, נביא בעירו, מוציא מכס ברנד את דו"ר-ראויני מפראג ועומד על התקופה הז'

זועם, אלא מספר לפי תומו. אין זאת אומרת, שאינו רואה את ההופעות השליליות שבישוב, שגלהם בהנועת השיחורר. בנידון זה מהוה "ממעונות אריות" המשך ישר של ירושלים מחכה. אותן ההופעות שם וכאן. דומה ז' דבר לא השתנה בישוב, אלא במקום. אלה שערכו לפני חמש-עשרה שנה הפגנות והל' כו לסוהר, כמו אחיהם הצעירים וערכו התק' פות והלכו לגרדום. הגבורים האהובים של ייבין הם האנשים האפורים, החיילים האל' מונים, המקריבים את נוחיותם, חופשתם, בריאותם, סידורי-חיים, אורח-חיים ולעתים אף את החיים. ברובם הם צעירים, הגדלים בבית יהודי שרשי, זהיר במצוות שבין אנשים למקום ומכאן שורש פטריוטיותם. יש-זה הורים הם מבני עדות המזרח, אנשים פשו' טים, שתורות הבעל מאירופה וביחוד במזרחת זרים להם. ייבין שונא את התרבות המלאכר' תית, שהורכבה לחלק מהציבור והמסלפת את דמות האומה. ייבין שר את שירת-הז' חייל האלמוני של המחתרת, זר לו, לסופר הנחבא אל הכלים, הסגור בתוך דברי המח' תרת. הוא עובר עליהם כלאחר-כך. אין להם קיימים בשבילו. ייבין אוהב את האדם הקטן; את ענוי-עולם, אשר גם בשעה שהם דורכים על נמת ההיסטוריה, הרי נראה הדבר. הזה כענין של מה בכך.

ייבין אוהב את האנשים הפשוטים, את הז' בן השלישי והבן הרביעי מההגדה, אין הוא אוהב לא רק את הרשע, אלא גם את הח' כם. ייבין, הדן על נושאים לגמרי לא פשו' טים, הרי צורת הדיון שלו פשוטה מאד.